

Haagse Pleinen en Bomen

De Haagse ondergrond wordt gekenmerkt door strandwallen evenwijdig aan de kust en ontginningswegen en -lijnen loodrecht daarop. Hierdoor is het kenmerkende element voor de Haagse plattegrond de rechthoek. Zelfs van de grachtengordel om de binnenstad zijn alle hoeken recht. Die grachtengordel werd aan het begin van de 17e eeuw gegraven op initiatief van stadhouder Prins Maurits, die de onbeschermd vlek waarin het dorp Die Haghe met het Binnenhof en zijn omgeving lag, ten minste enige verdedigbare bescherming wilde geven.

Al in de 17e eeuw had Den Haag twee grote rechthoekige pleinen: de Grote Markt en het Plein. De latere stadsuitbreidingen sloten op natuurlijke wijze aan bij al die rechthoeken. Het Willemspark is de eerste stadsuitbreiding in de 19e eeuw buiten de grachtengordel, met een ruim door bomen omzoomd plein: het Plein 1813, op de kruising van de twee assen van het parkvierkant, met een prachtig monumentaal effect.

Twee stedenbouwkundigen hadden rond 1900 grote invloed op de vormgeving van de stadsuitbreidingen: Lindo en Berlage. Beiden hadden een voorkeur voor diagonaalstraten in het rechthoekige stramien. Die diagonaalstraten kwamen

natuurlijk altijd uit op een markant punt en niets is aangenamer dan een ruim plein met een joyeuze boombeplanting. Soms lijkt het alsof aan het ontwerpen van een plein helemaal geen stedenbouwkundige visie ten grondslag ligt. Zo zijn er in het Zeeheldenkwartier twee ronde pleinen die geen verband lijken te houden met het rechthoekige stramien van de buurt.

Maar als u goed kijkt naar een plattegrond van Den Haag, dan ziet u dat Plein 1813, Anna Paulownaplein, Prins Hendrikplein, Koningsplein en Regentesseplein praktisch op één rechte lijn liggen. Dit was ook al opgemerkt in de tweede aflevering over Pleinen in Ons Den Haag. De bomen op deze pleinen en op het naburige Sweelinckplein demonstreren hier het ruimtelijk verband tussen groen en bebouwing.

Leilinde is een woord dat zachtheid én een zekere gestrengheid suggereert. De stratenaanleg en de bebouwing in de buurt rond het Regentesseplein is duidelijk op Parijs geïnspireerd. Zoals de foto laat zien passen de toppen van de leilinden (*Tilia platyphyllos*) perfect bij de topgevels in neostijlen van het Regentesseplein.

Regentesseplein met leilinden (foto Louise van Mourik, 2012)

Koningsplein in 1904, kort na de aanleg (foto Haags Gemeente-archief)

Koningsplein (foto Louise van Mourik, 2012)

De oorspronkelijke beplanting van het Koningsplein verdient zeker het predicaat joyeus. De huidige beplanting valt binnen een ovaal plantsoen in een overigens rechthoekig plein. Nu de nieuwe kastanjabomen volgroeid zijn, domineren ze het plein. Ze harmoniëren nu optimaal met de inmiddels meer dan een eeuw oude bebouwing.

Het Sweelinckplein, het centrum van de wijk Duinoord, werd rond 1900 aangelegd als reactie op de als saai ervaren rechte hoeken en lijnen van de Zeeheldenbuurt. De straten eromheen volgen de amandelvorm van het plein met zijn herenhuizen. Die huizen hebben elk hun eigen vorm en architectuur, die harmonieert met de beplanting

Sweelinckplein met kogelacacia (foto Louise van Mourik, 2012)

Anna Paulowna op haar plein met Prunus (foto Louise van Mourik, 2012)

van het plein. De acacia's, die het hele plantsoen omringen, benadrukken de ruimtelijke eenheid van het plein. In een hoek van het plein staat een fraaie hopbeuk.

De monotonie van de rechte hoek wordt in het Zeeheldenkwartier onderbroken door twee ronde pleinen. Op het Prins Hendrikplein staan magnolia en paardenkastanje. Anna Paulowna zit op haar plein te midden van terrasbezoekers en ze kijkt vanaf een rustieke bank uit op een rij bijzondere prunussen (*Prunus x gondouinii*).

Paardenkastanje aan Plein 1813 in het Willemspark (foto Gerard van der Veen, 2012)

Plein 1813 is het centrale plein van het Willemspark. Vanaf de aanleg rond 1850 was de boombeplanting een essentieel onderdeel van deze stadsuitbreiding. Als antwoord op een uitbraak van iepziekte is in het begin van de 20ste eeuw de iep in Den Haag in grote aantallen vervangen door paardenkastanje. Zo ontstond in het Willemspark het fraaie decor van *Aesculus hippocastanum* 'Baumannii', witte paardenkastanje met de kenmerkende horizontaal groeiende zware zijtakken.

Pieter van Mourik & Gerard van der Veen

Deze tekst is gebaseerd op de gids *Langs Haagse Bomen*, in voorbereiding met ondersteuning en advies van Gemeente Den Haag, Fonds 1818, ANWB Fonds, Tijdschrift Groei&Bloei, Groei&Bloei/KMTP Afd. Den Haag, Prins Bernhard Cultuurfonds, Van der Mandele Stichting, M.A.O.C Gravin van Bylandt Stichting en Botanische Tuin TU Delft